

Формування позитивної мотивації школярів. Використання прийомів мотивації для кожного виду діяльності та рівня знань учнів

Кузнецова Олена Євгенівна,
учитель української мови та літератури
I кваліфікаційної категорії
Малинської ЗОШ №3 I-III ступенів;
тел.: 0932357884,
0667137714

Формування в Україні нової системи освіти, орієнтованої на входження в світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу.

Національною доктриною розвитку освіти в Україні утверджено стратегію прискореного, випереджаючого, інноваційного розвитку освіти й науки, забезпечення самоствердження і самореалізації особистості. Освіта сьогодення спрямована на умови демократії, ринку, новітніх наукових інформаційних технологій.

У контексті цих суспільних потреб особливо значущою є основна мета мовної освіти, яка визначається провідною функцією рідної мови як навчального предмета: плекання національно свідомої, духовно багатой, творчо обдарованої особистості, що володіє вміннями комунікативно доцільно вживати мовні засоби у різних сферах і видах мовленнєвої діяльності.

Сформувати таку людину неможливо без оволодіння мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу, прилучення до духовної скарбниці рідного народу, самоствердження в житті, творчого самовираження.

Щоб користуватися багатствами рідної мови, учні мають не лише запам'ятати схеми, моделі слів, речень, а й розуміти закономірності їх функціонування, оволодіння способами пізнання, чуттєвими сприйманнями й знаннями про довкілля та постійно збагачувати їх, оскільки тільки багатий досвід народжує фантазію, пробуджує думку.

Основну роль у структурі мовленнєвої чи навчальної діяльності відіграє мотивація навчання мови.

Мотивація – сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, що спонукають до діяльності, на досягнення певних цілей.

Тому, готуючись до уроку, учитель повинен окреслити основні напрями роботи з формування мотивації відповідно до віку дітей.

Під час організації навчально-виховного процесу використовую різноманітні методи, прийоми, форми роботи, які розвивають позитивну мотивацію до навчання мови.

Починаючи урок, велику увагу приділяю саме етапу мотивації навчальної діяльності, стараюся сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до теми уроку. На цьому етапі використовую прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей здивування, інтерес до змісту знань та процесу їх отримання.

На своїх уроках у 5 класі активно використовую дидактичні ігри: «Мовний футбол», «Відстрочена загадка», «Інтелектуальна розминка», «Доміно», «Діалог з...», «Я – вчитель», «Хто більше», «Коментатор» та ін.

У старшій віковій групі застосовую метод «Прес», займи позицію, зміни позицію, дискусію, проектування.

Не забуваю і про розвиток творчих здібностей учнів, На уроках мови і літератури діти складають казки, вірші, оповідання, гуморески, кросворди і ребуси.

Всі ці методи, принципи, форми роботи, що впроваджуються послідовно, систематично, дають свої результати.

Головне у роботі вчителя – результативність. Тому, щоб виявити рівень навченості учнів, використовую різноманітні методи контролю:

щоденне спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю учнів на заняттях, що дозволяє скласти уявлення про те, як учні сприймають і осмислюють навчальний матеріал, в якій мірі виявляють самостійність, кмітливість, творчість тощо;

усне опитування (індивідуальне і фронтальне, усні заліки, екзамени тощо) полягає в постановці перед школярами запитань за змістом вивченого матеріалу і оцінюванні повноти, логічності і обґрунтованості їхніх відповідей;

самостійна робота здійснюється добром ефективних вправ, завдань з урахуванням випереджального навчання;

письмовий контроль знань і вмінь здійснюється за допомогою письмових робіт (диктанти, перекази, класні й домашні твори, письмові відповіді на запитання, реферати, вправи) дозволяє виявити уміння послідовно викладати матеріал, висловлювати свої думки на письмі;

тестування здійснюється за допомогою набору стандартизованих завдань, які дають можливість за порівняно короткий час перевірити засвоєння навчального матеріалу, виміряти обсяг і рівень конкретних знань, умінь і навичок.

Під час організації навчально-виховного процесу використовую різноманітні методи, прийоми, форми роботи, які розвивають позитивну мотивацію до навчання мови.

Наприклад:

На етапі орієнтації (створення позитивного налаштування на урок) використовую прийоми:

„Незакінчене речення”

Зміст вправи в тому, щоб продовжити речення. В залежності від цілей обирається речення і по колу всі учасники продовжують його. Варіанти речень:

„Я (назвати себе) зараз відчуваю себе як ...” (*якщо завдання зрозуміти емоційний настрій учнів*)

„Сьогодні я очікую від уроку...” (*діти можуть говорити про свої емоції чи про навчальні очікування*)

„Сьогодні я хочу навчитися ...” (*навчальні цілі уроку у розумінні дітей*)

Рефреймінг. Продовжіть думку: «За вікном холодно, зате ...».

Рефреймінг (у перекладі з англійської) – «зміна рамки», погляд на ситуацію з іншого боку, під іншим кутом зору. Слова – це не тільки оболонка наших думок, вони визначають наше сприйняття дійсності, ставлення до неї і нашу поведінку. За допомогою рефреймінгу можна знайти нове розв’язання проблеми, побачити позитивне навіть у найнесприятливішій ситуації, ефективно боротися зі своїми комплексами, розвивати впевненість у собі. Тому це добра допомога дітям з невисоким рівнем мотивації до навчання. Рефреймінг мож на використовувати і на етапі рефлексії.

Інтерактивна вправа «Ланцюжок добрих побажань». Побажайте одне одному (ланцюжком) успіхів і цікавих відкриттів на сьогоднішньому уроці.

Прийом «Прогноз погоди». Визначте своє емоційне налаштування на урок у гра дусах від 0° С до 12° С. Наприкінці уроку відзначте, чи змінився ваш емоційний стан

Вправа «Спіймай мій настрій». Робота в парах. Усміхніться, «зніміть» усмішку зі свого обличчя долонею та «подаруйте» своєму сусідові. «Прийміть» усмішку, «прикрасьте» нею своє обличчя.

Починаючи урок, велику увагу приділяю саме етапу мотивації навчальної діяльності, стараюся сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до теми уроку. На цьому етапі використовую прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей здивування, інтерес до змісту знань та процесу їх отримання.

На етапі організації навчальної діяльності використовую прийоми створення проблемних ситуацій.

Наприклад:

Вивчення антонімів.

Куций хвіст і довгі ноги,
Уночі і вдень – тривоги.
Миру й спокою не знаю,
Всіх боюся й утікаю. (заець)

Учні відгадують загадку, вчитель підкреслює крейдою різних кольорів пари слів (куций – довгий, уночі – вдень, тривоги – спокою).

«Мозковий штурм»

- Чому саме ці слова об'єднано в пари?
- Що можна сказати про їх значення?
- До якої частини мови вони належать?

Таким чином учні самі формулюють правило про антоніми, а потім звіряють його із написаним у підручнику.

Проблемні ситуації найчастіше застосовую на етапі актуалізації знань, оскільки такі завдання мотивують навчальну діяльність учнів, активізують їхній пізнавальний інтерес.

Гра «Я – лінгвіст». Поясніть значення поданих фразеологічних зворотів. Складіть з ними речення. Доберіть до українських фразеологічних зворотів відповідні російські.

Не шкодуючи сил. Власне кажучи. Між нами кажучи. Добра добувши, кращого не шукай. Не кажучи лихого слова. Кладучи руки на серце.

Методична цінність: учні, не вивчаючи російської мови, у спілкуванні використовують росіянізми, що не відповідає вимогам літературної української мови. Таке завдання спонукає до розвитку словника дітей, формуватиме прагнення до систематичної роботи зі словниками.

Гра «Редактор»

- Відредагуйте речення і запишіть 1) Спускаючись з гори, у мене зламалась лижа. 2) Міліціонер зупинив перебігаючого на червоне світло пішохода. 3) Йдучи по коридору, двері прочинилися. 4) Увійшовши в ліс, сонце сіло. 5) Протягнувши руку по ягоді, з куща почулося шипіння. 6) Підбігаючи до фінішу, нам аплодували глядачі. 7) Здавши прочитану книжку, бібліотекар порадив мені нову.

Методична цінність: редагуючи речення, учні закріплюють правила написання розділових знаків у реченнях із дієприслівниковими зворотами, набувають навичок редагування написаних самостійно текстів.

Фізкультхвилинка

(під час вивчення теми «Наголошені та ненаголошені голосні»)

Що ж, мабуть, прийшла пора
Всім нам відпочити.
Хочу на фізкультхвилинку
Усіх запросити.
Встаньте, діти, усміхніться,
Землі нашій поклоніться.
За щасливий день вчорашній.
І до сонця потягніться,
В різні боки нахиліться.
Покружляли, потяглися
Й до роботи знов взялися.

Після фізкультхвилинки ставлю наступні запитання:

-Діти, а чому люди вклоняються землі?

-Що для вас значить рідна земля?

- А яка вивчена нами орфограма є у слові «земля»? (ненаголошений е)

На закріплення вивченої теми про звуки та букви використовую:

Метод загадки

Процес пошуку рішення проблеми цим методом реалізується в такий спосіб. В описі проблеми вибирається ряд ключових слів, які істотні для пошукового запиту й представляються у вигляді загадки. Правила відгадування: підбирайте слова із проблемної області, не забувайте переглядати висловлені ідей і використати як підказка для генерації нових ідей.

Здебільшого загадки створюються на основі персоніфікації (сидить дід, у сто шуб одягнений — цибуля), опредметнення (стоїть копиця посередині двору, спереду вила, позаду мітла — корова), протиставлення або порівняння (вище коня, нижче собаки — сідло).

«Хвилинка-веселинка».

- Назвіть слово, в якому один звук позначається трьома буквами. (Дзьоб – [дз’]).

У вимові завжди чисті Звуки ми ще й голосисті. Небагато нас, а все ж Без нас слова не складеш.

(Голосні звуки)

- Що знаходиться в середині школи? (Буква о).

- Що стоїть між стелею і підлогою ? (Буква і).

- Він є в берези та бука, яблуні та дуба, в бузка, але його не має ні у вишні, ні у клена. (Звук «б»).

Я один в сім'ї такий. Кажуть, надто вже м'який. Хоч мовчун, та не дивак. В слові я — не зайвий знак.

(Знак м'якшення)

Це усі повинні знати: Нас не можна роз'єднати. Відрізняємось ми чим? -Літер дві, а звук — один.

(Дж, дз)

Підсумковий етап (закріплення вивченого)

Використовую розподільні диктанти, вправи з ключами.

Працюючи в 5-7 класах, я зробила висновок, що одним з найбільш дієвих прийомів, які сприяють мотивації на уроках української мови є **вправи з ключами та розподільчі диктанти**. Прийом цей не новий, але вдало підібраний матеріал таких вправ значно розширює ефективність його використання. Зокрема ключі до вправ водночас можуть бути своєрідними епіграфами до тієї чи іншої мовної теми або самою темою уроку. Також можна застосовувати на етапі Рефлексії.

Наприклад:

Вставити з або с. Слова записати у дві колонки:

1) з буквою з;

2) з буквою с.

Ро..пис, вро..сип, ..кат, ...цементувати, ро..чин, ..формувати, ..тис-кач, ..чепити, ро..кис, ..прожогу, ..пад, бе..крилість, ..лизько, ..сох, ро.. сунув, ..чавити, ро..сіл, ..шити, не..проста, ро..тин, бе..платно.

Ключ. З останніх букв виписаних слів прочитати вислів Й. В. Гете («Спинись, хвилино, ти чудова!»).

- Як ви розумієте ці слова?

- Які чудові моменти(хвилини) у вас були під час уроку?

- Що дізналися нового?

- Чи потрібні нам ці знання в житті?

Отже, я вам бажаю завжди цінувати кожну хвилину життя. Бути розумними та щасливими.

Метод закріплення позитивного враження - спосіб мотивації і стимулювання подальшої самостійної роботи учнів, підтримки їх позитивного враження від заняття, теми, дисципліни, викладача. Найчастіше застосовується на завершальному етапі мотиваційного циклу.

Можливі прийоми:

- узагальнення основних думок, підведення підсумків, резюме.
- заклик до дії («запрошення» до подальшого вивчення теми).
- комплімент учням, подяка.
- викликання сміху, особливо потрібно, якщо діти помітно стомилися;
- ефектна цитата (примушує замислитись про її зміст);
- нагнітання та кульмінації - розрядження (на кінець залишається найважливіше);
- встановлення зв'язку з попередніми та наступними темами (включається асоціативне запам'ятовування).
- «навчальне коло» - повторення початку заняття, але на більш глибокому рівні (наприклад, те ж питання, але слухачі самі знаходять відповідь).
- «ефект Шахерезади» чи відстрочення закінчення (почати цікаву розповідь, пов'язану з темою заняття, і пообіцяти її завершити на наступному занятті).

Творче конструювання.

Прочитайте прислів'я. Перебудуйте складні речення на прості так, щоб виділена частина була замінена на дієприслівниковий зворот. Запишіть утворені речення.

Зразок: забуває дати – не забуває взяти. Забуваючи дати, не забуває взяти.

1. Коли ідеш у гостину, бери хліб у торбину. 2. дає малу нитку – дере на цілу свитку. 3. Якщо надувсь як сич, гостей не клич. 4. Добре чортові на дудку грати, як він сидить в очереті.

Визначте вид кожного з утворених дієприслівників.

Методична цінність: таке завдання потребує від учителя застосування випереджального навчання. А саме: види складних речень вивчаються у 9 класі, добір синтаксичних синонімів також. Але учні вже в 7 класі повинні вирізняти у тексті складні речення, осмислено ставити потрібні пунктограми.

Досить ефективними щодо мотивації навчання є **вправи з пропуском** (або як їх ще називають «письмо з дірками»). Позитивним у завданні такого типу є те, що вони дозволяють охопити великий обсяг вивчених орфограм та пунктограм.

Зі вставлених букв скласти продовження до вислову Тараса Шевченка: «В своїй хаті своя...»

Медаль..он, Філіп...іни, і..раціоналізм, г..речка, пі..версти, пі..дашся, к..чан, вибр..хувати, про..ьба, завм..рати, прова..ля, б..гатир (багач), ч..пляти, пі..віку, сх...пити, гі..ля, межирі..чя.

(Відповідь: *й правда, і сила, і воля*).

Отже, досягнення мети – це довгий та всеосяжний процес. Але я переконана: допомогти дитині розвинути у багатогранну особистість, сприяти її саморозвитку та самореалізації можливо. Для цього лише треба твердо йти обраним шляхом.

КОШИК МЕТОДИЧНИХ ПРИЙОМІВ

- Фантастична добавка – вчитель доповнює реальну ситуацію елементами фантастики: перенести реального або літературного героя в часі.
- Відстрочена загадка – на початку уроку вчитель дає загадку або маловідомий дивний факт, відгадку на яку можна дізнатися на уроці під час роботи над новим матеріалом.
- Інтелектуальна розминка – це два – три не дуже складні питання для розмірковування, основна мета такої розминки – налаштування дитини на роботу.
- Картинна галерея – учитель вивіщує на дошці 4 – 5 картин (фотографій), які містять ознаки основного поняття або явища. Об'єднавшись у групи, учні через деякий час називають ознаки поняття, що зображені на картинах. Після завершення роботи у групах називається одна ознака, яка записується на дошці.
- Джерела інформації – на початку уроку вчитель роздає дітям газети, журнали або сторінки цих видань, уривки з науково – популярної або художньої літератури, де розміщено інформацію, що стосується теми уроку. Учитель просить звернути увагу на конкретну інформацію, наголошуючи на важливості її повсякденного використання.
- Театр «Мім» - усі учні читають навчальний матеріал за певний проміжок часу, визначений учителем. Клас ділиться на дві команди. Учасники однієї команди мають зобразити будь – які речення або абзац (за вибором) пантомімою, а інша команда – здогадатися і пояснити, про що саме йдеться. Потім інша команда відтворює текст, а інша вгадує.
- Пошта – кожному учню пропонують визначити свою «адресу» в класній кімнаті. Ряди парт гратимуть роль вулиць, самі парти або столи – будинків. Учні на аркушах записують питання за текстом домашнього параграфа, пишуть адресу однокласника (1 Зелена вулиця, будинок 3, Оксані), свою зворотну адресу і з допомогою листоноші відправляють записку адресату. Адресати повинні письмово відповісти на питання. Найвищу оцінку одержують ті, хто поставив цікаве питання й отримав на нього правильну повну відповідь.
- Слабка ланка – вчитель пропонує пригадати всі нові терміни уроку. Перший учень називає один термін, другий попередній і свій, третій – два попередні і свій і т.д. Порядок слів зберігають. Якщо учень помилився, то наступний не виправляє його, а говорить: «Слабка ланка».
- Шпаргалка – учням пропонують прочитати текст. Необхідно передати його за допомогою малюнків, умовних позначень або схем. Ці шпаргалки (підписані) віддають вчителю. За бажанням учні підходять до вчителя і витягують шпаргалку. За цією шпаргалкою треба відтворити текст. Відзначають найкращі шпаргалки і доповідача.
- Доміно – учням пропонують 18 незакінчених фраз. Самі закінчення написані на інших аркушах. Учні необхідно підібрати правильні закінчення до цих фраз.

Лото – на аркуші щільного паперу або картоні великими буквами записують формули (умовні знаки, словникові слова і т. ін.), які були вивчені на попередньому (попередніх) уроці. Потім аркуш паперу розрізають так, щоб на кожній частині паперу залишилися окремі цифри, букви, математичні (хімічні, фізичні, географічні) знаки. Розрізані частини лото перемішують на столі. Учитель викликає учнів до столу і пропонує скласти формули, слова і т. д. До гри можна ввести рефері, який оцінить і прокоментує результати.

Підб'ємо підсумки (усна рефлексія) – на уроці я ...

- дізнався...
- зрозумів...
- навчився...
- найбільший мій успіх – це...
- найбільші труднощі я відчув...
- я не вмів, а тепер вмію...
- я змінив своє ставлення до...
- на наступному уроці я хочу...